

TJEERD BISCHOFF

MANSHOLT

Personages

SICCO

mansholt commissaris van landbouw in Brussel, 64 jaar

HENNY

mansholt zijn vrouw, 62 jaar

PETRA

KELLY

zijn minnares, 24 jaar

MAGDA

zijn secretaresse, begin veertig

ANDREAS

zijn voormalige rechterhand, eind vijftig

TJERK

een oude boer

WIETJE

zijn dochter

therapeut

I.

Petra alleen.

PETRA

Ik zit achter mijn bureau en kijk door het raam naar de grauwe stad beneden mij. Brussel. Stagiaire bij de EEG. Wil ik dan echt ambtenaar worden? Wil ik mijn leven doorbrengen op dit kantoor, waar de ramen niet open kunnen en de planten sterven, waar ik in mijn billen geknepen word als ik in de lift sta, waar grote beslissingen worden genomen zonder echte betrokkenheid. Buiten broeit het. Buiten gaan de mensen de barricades op, de arbeiders, de studenten, de boeren. Moet ik niet strijden? Moet ik niet actie voeren? Ik doe de radio aan...

INTERVIEWWER

Wat is er dan met u gebeurd, meneer Mansholt?

SICCO

Ik heb mij laten corrumperen door het kapitalisme.

INTERVIEWWER

Maar is dat niet hetzelfde kapitalisme als datgene wat u in de EEG belichaamt?

SICCO

Dat is volkomen juist. Ik ben tot de conclusie gekomen dat de grote vraagstukken van deze tijd, zoals het milieu, de Noord-Zuid tegenstelling, de macht van de multinationals, niet meer zijn op te lossen binnen het kapitalistisch systeem. Tegelijk stel ik vast dat ook de socialisten geen

antwoord hebben. Ze komen niet verder dan een kleinzielige strijd over de verdeling van de welvaartskoek.

INTERVIEWER

Wat moet er dan gebeuren?

SICCO

We hebben een nieuwe Marx nodig. Maar niet een individu. De maatschappij is te complex geworden om door één iemand te worden begrepen. Ik denk dat er teams moeten komen van denkers, jonge denkers die nog niet zijn vastgeroest. Zij moeten de boel analyseren en ons een uitweg wijzen.

PETRA

Jonge denkers... Mansholt... De commissaris van landbouw... De man van de overschotten... Ik loop de gang op... Ik zoef met de lift naar de negende verdieping. Ik vraag de secretaresse of ik hem kan spreken. Waarover wil ze weten. 'Ben ik misschien een jonge denker, want daar is helaas geen budget voor.' 'Nee nee, ik wil hem iets vragen.'

'Hij is er niet', zegt ze. Maar dan hoor ik iets schuiven in de kamer achter haar. Ik loop de secretaresse straal voorbij zo die kamer in. En daar zit hij, achter zijn metalen bureau. En ik begin te praten en als ik eenmaal begin ben ik niet makkelijk te stoppen. Of hij meende wat hij zei, want als dat zo is kan ik dat niet rijmen met zijn eigen beleid. Wat gaat hij doen met de overschotten. Waarom worden ze doorgedraaid of gedumpt op de wereldmarkt? Waarom brengt hij ze niet naar de Sahel? Daar heerst hongersnood, daar sterven de mensen bij bosjes. Dat valt toch niet te begrijpen. Als ik uitgesproken ben, is het even stil. 'Jij bevalt me', zegt hij. 'Jij bevalt me.'

2.

Platteland. In een schuur. Wietje en Tjerk.

TJERK

Zie hadden der al lang wezen moeten.

Al lang!

WIETJE

Zie moet een èende rieden.

TJERK

Waor komt ze vort dan?

WIETJE

België.

TJERK

België. Wat hebt ze hier dan te zuken?

WIETJE

Weet ik veul.

TJERK

Waor in België?

WIETJE

Brussel.

TJERK

Wel woont er nou in Brussel?

WIETJE

Belgen.

TJERK

Niet allén Belgen. Ok die knopendreiers van de EEG. Is 't iene van de EEG?

Ik verkoop niet an zo'n gaorenklopper van de EEG.

WIETJE

Wij hebt aans nuver wat subsidie van ze had.

TJERK

Hol toch op. Zie hebt oes een doodlopende straot in jaogd. Wat zeg ik, naor de guillotine. Eerst een worst veur de neus holden en dan hak.

WIETJE

Loop aans maor even naor de buurvrouw as 't je te lang duurt.

TJERK

Grui maor jongs, grui maor. Hak, hak.

WIETJE

Heur ie wat of ik zeg!?

TJERK

Stört je maor in de schulden, hak. Koop maor raok, hak hak.

WIETJE

Ik zee: 'Loop jij maor even naor de buurvrouw.'

TJERK

Wat moet ik bij de buurvrouw?

WIETJE

Gao maor even kovvie drinken.

TJERK

Ik wil gien kovvie.

WIETJE

Jij wilt altied kovvie.

TJERK

Nou niet.

WIETJE

Dommet gaoj weer lillijke dingen zeggen.

TJERK

't Zul mij wat.

WIETJE

Laot mij het nou maor ofhandeln. Gao jij maor naor de buurvrouw.

TJERK

As 't iene van de EEG is, komp er der niet in.

Henny op.

HENNY

Dag.

WIETJE

Moi. Kom binn'n.

HENNY

Wat een prachtige boerderij. En een mooie schuur. En wat ligt het hier mooi.

Wat verbouwen jullie?

TJERK

Wij verbouwt niks meer. Wij stopt ermet.

HENNY

Maar nu, voordat jullie stoppen.

WIETJE

Van alles: biet'n, tarwe, aardappels, erwt'n, klaver. We heb'm ook wat koei'n gehad.

TJERK

Vrogger. Nou al een beste zet niet meer. We hebt oes specialiseerd. Omdat

Brussel dat wol. Brussel zee: 'Doe maor bieten, tarwe en eerappels.'

WIETJE

Umdat het meer opleverde.

TJERK

Maor niet genog.

HENNY

Het is een moeilijke tijd.

TJERK

Kwam der zo'n ambtenaortie an de deur: 'Wordt het niet ies tied veur een eerappelrooier?'

WIETJE

Dat kan die mevrouw allemaol niks schelen. Die wil allén maor even rustig rondkieken.

TJERK

Pure mishandeling, zo'n rooimesien. Zo'n eerappel kreg de iene opdonder nao de aandere. Zo lig e dan kwetst en vol blauwe plekken in de winkel. En de smaok...

WIETJE

Wij kond'n het niet meer volhoud'n, mijn vader en ik. Wij zijn ook kwetst en heb'm blauwe plek'ng.

TJERK

Hol toch op. Wij kunden het hiel goed volhouden. Het wol allén niet meer.

WIETJE

Dat zeg ik.

TJERK

Dat zeg ie niet.

HENNY

Het is een mooie boerderij.

WIETJE

Ja.

HENNY

En het ruikt zo lekker.

TJERK

Dat woj wal as parfum hebben?

HENNY

Als dat zou kunnen. Het doet me denken aan vroeger.

TJERK

Je wilt toch een woonboerderij? Alles vertimmern.

HENNY

Ja.

TJERK

Dat hef dus niks met vrogger van doen. Woonboerderij.

WIETJE

Pa, je moet vort. Hie hef een afspraak met de buurvrouw.

TJERK

Is 't nou al een afspraak?

WIETJE

Jij gaot nou vort. Ik breng hum der even hen, ik bin der zo weer. Ik dacht daj met zien beiden kommen zulden?

HENNY

Mijn man komt nog. Hij is in aantocht.

Wietje en Tjerk af.

3.

Sicco alleen in de auto.

SICCO

Ik rij door het land en kijk om mij heen... Zandgrond. Zand en veen. Dennen, berken, wat weilandjes. Wil een mens hier wonen... Veel natuur, dat wel. Als de grond voor niets anders te gebruiken is, dan mag het natuur zijn. Eerst kijken ze of ze er nog een militair oefenterrein van kunnen maken en als ook dat niet lukt, nou vooruit... Hier zitten de dwergbedrijfjes met een paar hectare grond, een moestuin en een geit. Door en door conservatief. Hoe armer de boer, hoe halsstarriger hij zich vastbijt in zijn lot. Bungelend boven de afgrond zijn ze op hun taaist. Maar pas op als je ze de hand reikt, dan worden ze kwaad. Dan krijg je een koeienvlaai door de brievenbus, of een galg, of ze vergelijken je met Hitler. Ik heb discussies gevoerd... Zo'n boer die zijn aardappels aan huis verkoopt en dan niet een bord bij de weg wil zetten, want stel je voor wie je over de vloer krijgt. Nee, alleen de echte liefhebber mag de knollen eigenhandig uit komen graven. Als je dan doorvraagt dan beginnen ze te janken... En toch willen ze niet stoppen. Wel janken, maar niet stoppen. Dat is dus sentiment. De dokter zegt dat ik moet ontspannen. Ik heb dat altijd goed gekund, maar soms loop je op tegen zo'n berg van... ja wat... irrationaliteit, hardleersheid... Problemen die doodsimpel kunnen worden opgelost domweg laten voortwoekeren omdat het stemmen kost, omdat ze bang zijn, bang voor hun boeren. Ik ben nooit bang voor een boer geweest. Ik ben zelf een boer, was

een boer, ben een boer. Ik droom nog steeds over het hooi dat naar binnen moet...

4.

Dezelfde schuur. Henny en Sicco.

SICCO

Vertraging.

HENNY

Het maakt niet uit. Ik was hier nog maar net. Wat vind je ervan? Het houtwerk is rot, maar hout kun je vervangen. Wat rot is kun je vervangen, toch?

SICCO

Zeker.

HENNY

En het dak, nou ja. Het riet moet eraf, er moet nieuw riet op, maar de balken zijn nog goed. En de muren zijn ook nog goed. Er zitten scheuren in, maar verticaal. Verticale scheuren zijn niet erg, toch?

SICCO

Klopt.

HENNY

Wat denk je?

SICCO

Ja...

HENNY

Of schrik je ervan?

SICCO

Waarom zou ik schrikken?

HENNY

Straks zit je de hele dag tegenover mij, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

SICCO

Waarom zou ik daar van schrikken?

HENNY

Ik maakte een grapje.

SICCO

Ik denk trouwens niet dat ik de hele dag in een stoel zal zitten. Ik ga met pensioen, maar dat betekent niet dat ik met mijn armen over elkaar ga zitten.

HENNY

Dat weet ik, dat hoef je niet te zeggen. Als we hierboven nou slaapkamers maken, dan kunnen de kinderen en de kleinkinderen er allemaal in. Ze waren dit weekend op bezoek, had ik je dat verteld?

SICCO

Nee.

HENNY

De kleine Jan doet zijn eerste pasjes. Hij roept er heel hard bij, ik denk om niet bang te zijn. En Mieke... dat kind tekent zo mooi. Ik heb nog een verrassing. Frida is zwanger.

SICCO

O ja?

HENNY

We worden echt een grote familie. Wat denk je? Het zou fijn zijn als we niet te lang meer wachten. Ik heb nog iets voor je. Ik had het al bijna ingeplakt, maar toen dacht ik 'nee, dit wil hij vast lezen.'

Ze haalt een tijdschrift tevoorschijn.

HENNY

Je wordt de hemel in geprezen. *leest voor* 'Mister Europe...' 'The idol we missed for so long.' 'Sicco Mansholt is a man of positive quality who will not let us sleep. While facing retirement, new ideas are forming under his nearly bald dome of a head.'

SICCO

Laat eens zien.

HENNY

Ken je de schrijfster? Iets van Kelly geloof ik, Petra Kelly...

SICCO

Zij werkt bij ons. Jij hebt haar ontmoet.

HENNY

O, die. Fijn om zulke enthousiaste medewerkers te hebben.

SICCO

Dat is zeker fijn. Er moet ontzettend veel gebeuren en het is duidelijk dat de jeugd het moet gaan doen.

HENNY

Mooi, dan kunnen wij toekijken.

SICCO

We moeten ze wel helpen.

HENNY

Hoe lang wil je eigenlijk nog doorgaan?

SICCO

Zo lang als nodig is.

HENNY

Ik vind dat niet verstandig. Ik vind dat je het rustig aan moet doen.

SICCO

En verder?

HENNY

Wat verder. Je bloeddruk is te hoog.

SICCO

Maar wat vind je ervan? Van waar ik mee bezig ben.

HENNY

Ik denk dat je een beetje overspannen bent.

SICCO

Hou toch op.

HENNY

Een schuurdeurtje uit zijn sponningen rukken, omdat je fietspedaal er achter blijft haken vind ik niet evenwichtig.

SICCO

Ik stelde je een vraag. Geef gewoon antwoord. Wat vind je van waar ik mee bezig ben.

HENNY

Ik denk dat je gelijk hebt. Alleen denk ik niet dat je er iets aan kunt doen.

SICCO

Hoezo niet?

HENNY

Omdat mensen altijd meer willen. Ze kunnen geen genoeg nemen met het bestaande. Ze kunnen niet eens zijn waar ze zijn. Ze denken altijd dat het achter de horizon beter is. Grenzen aan de groei, dat wil geen mens.

SICCO

Wat een pessimisme.

HENNY

Nee, dat is geen pessimisme, dat is realisme. Kijk naar jezelf, er moet altijd iets nieuws, dan is het een woest politiek plan, dan is het een lap grond in Sardinië, dan is het een boot. Het is nooit genoeg, nooit. Het valt me eerlijk gezegd mee dat je mij nooit hebt ingeruild.

SICCO

Dat valt je mee.

HENNY

Luister Sicco, je vorige strijd heb je verloren...

SICCO

Niet waar...

HENNY

Wel waar, die heb je verloren en dat ging alleen nog maar over de boterberg. Na afloop ging je bijna dood. Nu heb je het in je hoofd gehaald de wereld te redden. De wereld... Je gaat dit verliezen en wat dan?

SICCO

Hou toch op. In de oorlog hebben we ook niet gezegd 'die Hitler is ons veel te sterk, laat maar zitten.'

HENNY

Dat is toch niet te vergelijken.

SICCO

Waarom niet?

HENNY

Er is niet eens een vijand.

SICCO

Jawel, die is er wel.

HENNY

Wie dan?

SICCO

Jij. Mensen als jij. Mensen die zeggen 'daar kun je toch niets aan doen.' Kijk naar buiten. Heb jij één weidevogel gehoord? Er zijn geen kieviten, er zijn geen grutto's ... De lucht is dood als boven een woestijn. En de sloten... Het is één smerige drab. Allemaal groene kledder, allemaal doodbemest.

HENNY

Ik zeg niet dat het niet erg is, ik vind alleen dat je doordraaft. Andreas vindt dat ook.

SICCO

Heb jij met Andreas gepraat?

HENNY

Ja. Volgens hem ben jij een politiek manifest aan het schrijven.

SICCO

Heeft Andreas jou gevraagd om met mij te praten?

HENNY

Ja, maar dat wou ik zelf ook al doen.

5.

Wietje en Tjerk op.

WIETJE

Zeg het dan maor. Nou moej 't zölf ok maor zeggen.

Tjerk zegt niets.

WIETJE

Mijn vader wil niet aan u verkoopm.

HENNY

Waarom niet?

WIETJE

Alsdan omdat u Mansholt bent. U bent toch Mansholt? Dé Mansholt.

TJERK

Dat huu niet te vraogen. Dat kun ik van honderd meter ofstand wal al zien.

SICCO

Mooie boel. Als je dat nou wat eerder had bedacht, dan hadden we niet dat hele klote-eind hoeven rijden.

HENNY

Maar waarom dan niet? Waarom wilt u niet aan ons verkopen?

SICCO

Laat maar Henny.

TJERK

Jij hebt zegd, dat der vief miljoen boeren vort moet.

HENNY

Omdat het de waarheid is.

TJERK

Je wilt dat allén de groten overblijft.

SICCO

Omdat dat de enigen zijn die het op termijn gaan redden. We leggen op dit moment per hectare bouwland tweeduizend gulden bij, tweeduizend gulden. Daarmee creëren we krankzinnige overschotten, waarvan we niet meer weten waar we ze laten moeten. We dumpen ze in de derde wereld, waardoor we de boertjes daar de sloppenwijken in drijven. Dat is toch waanzin.

TJERK

Dat wolden ie toch zeker zölf van oes!?

HENNY

U bent verkeerd voorgelicht door uw bonden. Zij weten heel goed dat mijn man gelijk heeft. Hij heeft voorzieningen in het leven geroepen waardoor u nu kunt stoppen.

WIETJE

Daor giet het allemaal niet um.

SICCO

Waar gaat het dan om?

WIETJE

Hij kan geen afstand doen.

TJERK

Hol toch op. Ik heb wal ies veertig tun eerappels van ien bunder haald. Ik bin gien snötjong en evengoed moe'k maor opdondern.

SICCO

Van mij moet niets.

HENNY

Wat voor aardappels heeft u?

TJERK

Wat?

HENNY

Wat voor rassen?

TJERK

De olde rassen. Irenes, Rode Ster, Eigenheimers.

WIETJE

U kunt maar beter voortgaan.

SICCO

Jij bent zijn dochter?

WIETJE

Ja.

SICCO

Heb je een man?

WIETJE

Ja, maar hij kan niet meer werkng.

TJERK

Nu even niet maar straks wel weer.

WIETJE

Dat weetn we niet.

SICCO

Dus nu hou je de boel draaiende samen met je vader.

TJERK

Tot Johan weer in örder is.

SICCO

Wanneer heb je voor het laatst een dag vrij gehad? Wanneer ben je voor het laatst uit eten geweest met je man? *tegen Tjerk* Jij vecht voor een leven dat eigenlijk geen leven is.

TJERK

Godverdomme. *Tjerk af*

WIETJE

Nu heeft u hem kwaad maakt.

HENNY

Zullen we gaan Sicco?

SICCO

Wat gaat hij nu doen?

WIETJE

Ik denk dat hij de buks haalt. Ik denk dat u beter gaan kunt.

Tjerk komt terug met geweer.

TJERK

Wegweezn!

WIETJE

Pa.

SICCO

Ik laat me niet het erf afjagen.

HENNY

Sicco.

SICCO

Ik wil best weggaan als je het me gewoon vraagt, maar ik laat me niet bedreigen.

HENNY

Mijn man gaat weg. Heus, hij gaat weg. Meekomen. Nu.

SICCO

Dan moet eerst dat geweer naar beneden.

WIETJE

Doe dat geweer naar beneden.

HENNY

Alstublieft. We gaan echt. Als u dat geweer naar beneden doet, dan gaan we.

WIETJE

Pa.

Het geweer gaat naar beneden.

HENNY

Nu meekomen, anders ga ik gillen.

Sicco laat zich afvoeren.

6.

Sicco en Henny buiten of in de auto.

HENNY

Als je zo doorgaat zijn we dood voor we een boerderij hebben.

SICCO

Onbeschofte kerel.

HENNY

Je had dat niet mogen zeggen, dat was niet eerlijk.

SICCO

Wat niet.

HENNY

Dat zijn leven geen leven is. Wanneer heb jij voor het laatste een dag vrij gehad? Wanneer ben jij voor het laatst uit eten geweest met je vrouw? Die man houdt van zijn land, het maakt hem misschien niet gelukkig, maar hij houdt van zijn land.

SICCO

Als een liefde je niet gelukkig maakt, dan moet je er een eind aan maken.

HENNY

O ja?

7.

Brussel, kantoor van de EEG. Andreas en Magda.

ANDREAS

Ik maak mij zorgen.

MAGDA

Waarom?

ANDREAS

Als je hoort hoe er over hem gepraat wordt. Ze noemen hem een hippie, ze gniffelen achter hun hand. Als hij straks ook nog met een manifest gaat komen, dan zijn ze echt klaar met hem.

MAGDA

Het is zijn afscheid, Andreas. Als hij dat wil doen met een politiek manifest, dan is dat zijn zaak.

ANDREAS

Maar zijn naam en reputatie.

MAGDA

Weet je wel zeker dat het je om zijn naam gaat?

ANDREAS

Hoe bedoel je?

MAGDA

Je wilt hem opvolgen, toch? Misschien dat je bang bent dat jij als zijn rechterhand besmet raakt?

ANDREAS

Dat zou ik nooit doen, nooit. Ik heb hem altijd gesteund, altijd. Dat vind ik echt beledigend. Nee echt...

MAGDA

Het was maar een vraag.

ANDREAS

Maar het is dus niet zo. Ik probeer hem in bescherming te nemen tegen zichzelf,

tegen de irrationele vulkaanuitbarsting die hem van binnen uit aan het verwoesten is.

MAGDA

Rustig maar.

ANDREAS

Iemand die op zijn vierenzestigste zegt: ik heb het fout gedaan, ik heb mij laten corrumperen door het kapitalisme, dat is toch niet gezond.

MAGDA

Het is wel moedig.

ANDREAS

Moedig. Dit gaat ook over ons, Magda. Wij hebben dat allemaal tot stand gebracht, jij ook. Dat hele Europese landbouwbeleid, we zijn er vijftien jaar mee bezig geweest, dag en nacht.

MAGDA

We hebben hard gewerkt.

ANDREAS

Dag en nacht. Dan kun je toch niet zomaar zeggen, ik heb het fout gedaan.

Dan zeg je eigenlijk dat wij met zijn allen vijftien jaar lang aan een vergissing hebben gewerkt. Dat is best een lange vergissing.

MAGDA

Zo zwart-wit ligt het niet.

ANDREAS

Maar zo zegt hij het wel. Wij moeten ook aan onszelf gaan denken. Hij is straks weg, maar wij zitten hier nog.

MAGDA

Waarom wil je hem eigenlijk opvolgen?

ANDREAS

Ik ben daar aan toe, een volgende stap.

MAGDA

Denk je dat je het aan kan?

ANDREAS

Hoe bedoel je?

MAGDA

Als politicus krijg je veel over je heen. Dan heb je een bepaalde vasthoudendheid nodig.

ANDREAS

Jij denkt dat ik die niet heb.

MAGDA

Dat weet ik niet. Jij bent altijd een geweldige tweede man geweest, heel precies, goed met cijfers, maar als politicus ...

ANDREAS

Volgens mij wordt het enorm overdreven, al die ophef over leiderschap. Jij kent mij als tweede man en als tweede man gedraag ik mij als tweede man. Als ik de eerste man zou zijn... ik heb zeker ook een eerste man in mij.

8.

Henny op. Met een bos bloemen.

HENNY

Dag Magda. Dag Andreas. Sicco is er zeker niet.

MAGDA

Nee, dat klopt.

HENNY

Maakt niet uit, ik kom ook niet voor hem. Is Petra er?

MAGDA

Petra Kelly?

ANDREAS

Ik zal even voor je kijken. *Andreas af.*

HENNY

Hoe is het met jou, Magda? Jij zit straks zonder baas.

MAGDA

Ja. Maar ik krijg een nieuwe baas.

HENNY

Ja natuurlijk. Dat gaat gewoon door. De één gaat, de ander komt. Voor mij is dat natuurlijk anders.

MAGDA

Het is jouw man.

HENNY

Dat is waar, het is mijn man.

Petra op.

HENNY

Dag Petra. Ik heb wat voor je.

Ze geeft de bloemen aan Petra.

HENNY

Om je te bedanken. Je hebt zulke prachtige lofredes op mijn man geschreven.

PETRA

Dankuwel. Hij heeft het verdiend.

HENNY

O ja?

PETRA

Vind ik wel.

HENNY

Hoe is het met hem? Ik zie hem bijna nooit meer. Ik dacht, misschien weet jij dat.

MAGDA

Ja, hij is erg druk op het moment.

HENNY

Vorige week zat ik te plakken... Je weet misschien Petra, dat ik plakboeken bij hou...

PETRA

Ja.

HENNY

Van krantenberichten, wat hij zoal doet. Ik ben inmiddels aanbeland bij plakboek nummer tachtig. Het grappige is hoe minder ik hem zie, hoe meer hij in de kranten staat. Hij heeft nog nooit zoveel in de kranten gestaan als nu, vlak voor zijn pensioen. Ik was laatst aan het knippen en ineens dacht ik,

ik doe het niet meer. Ik hou ermee op. Wat vind jij, moet ik ophouden, of zal ik doorgaan?

MAGDA

Doorgaan natuurlijk.

HENNY

Ik vroeg het aan Petra.

PETRA

Dat weet ik niet...

HENNY

Nee, dat weet je niet. Het is zo idioot hoe het leven gaat. Het hangt van de toevalligheden aan elkaar.

MAGDA

Dat is waar.

HENNY

Voor hetzelfde geld was hij nooit de politiek in gegaan. Heeft hij je wel eens verteld hoe dat gegaan is?

PETRA

Jawel.

HENNY

We hadden een prachtige boerderij. Een nieuwe polder, de grond was nog zilt. Als het droog was en de wind stak op dan prikten je ogen van het zout. Aan het eind van de oorlog, vlak voor ze vertrokken, bliezen de Duitsers de dijk op. Ze kondigden het een dag van tevoren aan. Paniek. De weg was afgeladen met vluchtelingen, volgepakte kinderwagens, handkarren, boerenmeisjes die gillende varkens voor zich uit dreven...

Ik liep wanhopig om mij heen te kijken, waar is Sicco... Sicco werd gezocht door de Duitsers... Dan twee zware dreunen... Iedereen bleef staan. Uren

later begon het. Door de kanalen kwam het aanzetten, het raasde voorbij, het gierde onder de bruggen door. In drie dagen tijd liep de polder vol. Twee maanden na de bevrijding vroegen ze Sicco of hij minister wou worden. Als de boerderij er nog was geweest, als die dijk niet was opgeblazen, dan had hij het niet gedaan, dan was hij nooit de politiek in gegaan.

Nooit. Het is ons verhaal. Begrijp je dat, Petra? Ons verhaal. Ik ga dus ook gewoon door met plakken. Ik ga gewoon door. *Ze wankelt.* Oei, ik had mezelf wat moed ingedronken... *Onzeker doet ze een paar passen.*

MAGDA

Moet ik een taxi voor je bellen?

Henny af. Zit hij bij jou thuis?

PETRA

Ja.

Stilte. Petra loopt weg.

MAGDA

Petra. Je moet er een eind aan maken. Dit soort dingen hoort bij het kantoorleven

als ouwe kauwgom onder het bureaublad, maar je moet er op tijd een eind aan maken.

9.

Een radio-studio. Petra en Sicco met een interviewer.

INTERVIEWER

Meneer Mansholt, u wilt een maatschappij zonder groei. Bent u niet bang dat dat een trieste maatschappij wordt?

SICCO

Triest. Nu zullen we het hebben. Triest voor wie? Is het soms vrolijk om aan de lopende band te staan? Of om een arme boer te zijn? Of in de gevangenis te zitten, of honger te lijden? Ik begrijp het wel. Als iemand het leven wil veranderen, moet hij om te beginnen zichzelf veranderen en dat maakt mensen bang. Wanneer je iets nieuws moet gaan opbouwen en alle mensen als gelijken moet aanvaarden, niet alleen maar met de lippen, maar echt... Als mooie woorden niet meer genoeg zijn, als je er moet zijn en moet optreden – dat kan dan triest zijn of prettig, dat kan me niet schelen – maar dat betekent dat een mens de 21-ste eeuw onder ogen moet durven zien. En dan moet hij erkennen dat zijn hoofd vaak leeg is, omdat er geen hersens in zitten, maar theorieën, gewoonten, vooroordelen, woorden. En die leegte maakt bang en dat maakt die mensen misschien triest.

INTERVIEWER

Bent u zelf niet triest?

SICCO

Nee.

PETRA

Hij staat er niet alleen voor.

SICCO

Ik denk dat dit wel eens mijn mooiste strijd kan worden.

10.

In de boerderij. Tjerk, Wietje, Johan. Johan staart depressief voor zich uit.

TJERK

Johan. Hoe lang giet dat nog duren met je? Wanneer denk ie daj weer beter bint?

WIETJE

Johan mot zo vort.

TJERK

Ik weet niet of Wietje je 't verteld hef, maor ik heb besleuten daw de boel toch niet verkoopt, niet zolang as ik leef. Ik har even een kôrte vlaog van verstandsverbiestering, maor Godzijdank bin'k net op tied weer bij zinnen kommen.

WIETJE

't Is maor net hoe oj 't bekiekt.

TJERK

Dat betiekt wal, dat wij alle drie zoaw hier nou zit, de scholders derunder zetten moet.

WIETJE

Dat kan e niet, dat weet ie toch!

TJERK

Met zien kop mag dan wat mis weden, maor zien lief döt het toch nog wal goed? Grootkans is 't beter veur hum as e ies even hard an 't wark giet. Jezölf ies flink bij 't haor umhoog trekken en dan ies goed deur mekaor schudden.

WIETJE

Dat kan e niet, dat is nou net het prebleem.

TJERK

Maor hie zit dat dan?

WIETJE

Laot hum toch. Wij moet hum zo weerum brengen. Je moet zo weer naor Dennenoord.

TJERK

Je denkt te veul nao, dat is het, je bint een twiefelaor. Intied dat ik... Veurige week, ik stun veur 't raom, daor gung een haos in volle ren... ik greep mien geweer, ik legde an en... Poef... Poef... zunder naodenken. Ik heb wal ies dacht, ik moet je gewoon een pak op je sodemieter geven.

WIETJE

Dit hef gien zin, pa. Het hef gien zin!

TJERK

Maor het kan toch ok niet zo weden dat het um ien kirrel niet deurgiet?!

WIETJE

Jij kunt ok niet zo veul meer. Mörgen mag ik weer hielemaol allén zien da'k de eerappels de grond oet krieg.

TJERK

Ik kan helpen.

WIETJE

We verkoopt het spul, pa. Wen der maor an.

TJERK

Als ik de haand niet zet, gebeurt er niks.

WIETJE

Wacht maor of. Het giet gebeuren.

TJERK

Wat bedoel ie dan?

WIETJE

Niets.

TJERK

Wij hebt het hier over grond, Wiet. Aj zo old bint as ik, dan vernim ie hoe gauw alles veurbij giet. Dreumen, je gedachten, het vlög veurbij, maor grond... As ik 's nachts in 't duuster veur mij oet lig te kieken en mij ofvraag waor ik veur leefd heb, dan kan 'k zeggen: WKiek, toen ik de boerderij in handen kreeg, in 1937, hadden wij tien bunder en van elke bunder haalde ik drie tun tarwe. In 1972 is 't vieftien bunder grond worden en van elke bunder haal ik nou vief tun tarwe. Ik weet waor ik veur leefd heb, en as ik oet de tied kommen bin, dan wet mien dochter het ok. Zie kan het naotellen.

WIETJE

Maor het zul toch ok mooi weden as der nog wat aans was?

TJERK

Wat dan?

WIETJE

Johan kom.

Wietje en Johan af.

II.

Sicco en Henny. Brussel.

SICCO

Ik kan maar kort blijven. Ik trek even wat schone kleren aan en dan ben ik ook zo weer weg.

HENNY

Waar moet je heen?

SICCO

Ik moet een toespraak houden voor de Waddenvereniging.

HENNY

Hebben die ook al een vereniging?

SICCO

Ze protesteren tegen de plannen om de Dollard in te polderen

HENNY

Goed van ze.

SICCO

Ik vind ze veel te slap.

HENNY

Waarom?

SICCO

Ze zouden moeten eisen dat het hele gebied, één groot onschendbaar natuurmonument wordt waar niemand ooit nog een reepje van af mag snijden.

HENNY

Misschien is dat tactiek.

SICCO

Als ooit de geschiedenis van deze tijd wordt geschreven, dan zullen ze zeggen dat we misdadigers zijn.

HENNY

Waarom misdadigers?

SICCO

Hoe we omgaan met de natuur.

HENNY

En met de mensen.

SICCO

Dat ook. De menselijke natuur. We lopen aan de leiband.

HENNY

Hoe bedoel je?

SICCO

Conventies. Ingesleten manieren van redeneren.

HENNY

Vind jij dat je aan de leiband loopt?

SICCO

Ja, dat denk ik eigenlijk wel.

HENNY

Heb je nog met Petra gepraat?

SICCO

Ja.

HENNY

En? Heeft ze iets gezegd over mijn bezoek?

SICCO

Wat denk je nou?

HENNY

Dat weet ik niet, dat vraag ik aan jou.

SICCO

Ik vind het niet zo netjes dat je zoiets eerst met háár bespreekt. Waarom kom je niet naar mij?

HENNY

Luister Sicco, ik vond een brief van haar in de zak van een colbert van jou. Jij was er niet. Ik moest iets doen, anders werd ik gek. Hoe lang is dit al?

SICCO

Een paar maanden.

HENNY

Hoeveel?

SICCO

Een stuk of zeven.

HENNY

Is het erg? Ben je erg verliefd?

SICCO

Ja.

HENNY

En zij ook op jou.

SICCO

Ja.

HENNY

En het is met alles erop en eraan?

SICCO

Misschien beter om niet alles...

HENNY

Hoe oud is zij?

SICCO

Zullen we dit gewoon overslaan?

HENNY

Hoe bedoel je?

SICCO

We kunnen dit ook overslaan. We hoeven dit niet net zo te doen als andere mensen.

HENNY

Waarom zouden we dit anders willen doen?

SICCO

Omdat het zo stom is en onnodig.

HENNY

Jij hebt mij bedrogen. Waarom zou ik daar in godsnaam origineel op moeten reageren? Hoe oud is zij?

SICCO

Vierentwintig.

HENNY

Maar dat kan toch niet.

SICCO

Het kan misschien niet, maar het is wel zo. Het is als met die vijver.

HENNY

Welke vijver.

SICCO

Laat maar.

HENNY

Niets laat maar.

SICCO

Stel je voor, je hebt een vijver waarin een waterlelie groeit. Die lelie verdubbelt elke dag haar grootte. Als die lelie ongestoord kan groeien, bedekt zij in dertig dagen de hele vijver. Alle leven in de vijver wordt dan verstikt. Heel lang lijkt die lelie klein, en daarom maak je je geen zorgen. Maar dan ineens is de helft van de vijver bedekt. En dan is het eigenlijk al te laat, want dan heb je nog maar één dag om je vijver te redden. Het is een vergelijking, het komt uit het rapport van de Club van Rome. Begrijp je?

HENNY

Nee. Ik begrijp er niets van. Waar slaat dit op? Wie heeft die lelie in de vijver gezet? Welke idioot heeft dat gedaan? En waar ben ik in het verhaal? Of ben ik degene die verstikt wordt?

SICCO

Nee.

HENNY

Of is die vijver ons huwelijk?

SICCO

Nee.

HENNY

Waar slaat het dan op?

SICCO

Het gaat over iets dat je niet in je macht hebt. Een gevoel dat je besluipt en dan in de greep neemt.

HENNY

O, dat kun je ook gewoon zeggen. Daar heb je niet zo'n heel verhaal voor nodig. Je moet stoppen met haar.

SICCO

Ik weet niet of ik dat kan. Ik heb zoiets nog nooit meegemaakt. Een mens leeft maar één keer en als er dan zoiets op je pad komt ...

HENNY

Hoe bedoel je? Hebben wij dat dan niet meegemaakt? Hebben wij dat dan niet meegemaakt?!

SICCO

Jawel, wij hebben een mooie tijd gehad...

HENNY

Wie is er begonnen?

SICCO

Weet ik niet meer.

HENNY

Natuurlijk wel.

SICCO

Alsjeblieft.

HENNY

Het was geen vijver die dichtgroeide. Je hebt hem eigenhandig volgeplempt.

SICCO

Luister. Je hoeft niet bang te zijn. Ik ga niet bij je weg.

HENNY

Nee, stel je voor.

SICCO

Ik dacht... misschien kunnen we het tijd geven, misschien kan het met zijn drieën.

HENNY

Met zijn drieën?

SICCO

Waarom niet.

HENNY

Als jij niet ophoudt met haar, dan ga ik onderduiken. Ik heb mijn broer al gebeld.

SICCO

Je hebt het hem verteld.

HENNY

Ik vertel het aan iedereen. Ik trek maar hard aan de bel. Dat heb ik van jou geleerd.

stilte

SICCO

Ik moet weg.

HENNY

De Waddenzee redden.

SICCO

Ja. *Sicco af.*

12.

Sicco alleen.

SICCO

Ik rijd door het land en kijk om mij heen. Maisvelden, eindeloze maisvelden... De velden verkaveld zoals ik het graag wou... De enige manier om hier doorheen te komen is plankgas... Dan weilanden, onnatuurlijk groen... ongezond glimmend... geen pinksterbloem, geen boterbloem... En waar is de leeuwerik? Wat hebben we gedaan? Het landschap vernietigen is één ding, maar een huwelijk... Mijn oren suizen... Ik denk dingen... Onbestaanbaar... Mijn hele leven is een plaveisel van lapmiddelen... Alsof ik het ene gat gedempt heb met het andere... Wat is nou echt van mij geweest... Wat is nou echt van mij... Petra, dat rechtvaardigt zichzelf. Brussel, Brussel in de verte... Mijn verrotte koninkrijk... Fabriekspijpen, flatgebouwen... De mens is een ziekte op de korst van de planeet... De mens is een ziekte op de korst van de planeet...

13.

Brussel. Andreas en Petra.

ANDREAS

Jij vroeg laatst naar wat grafieken. Ik vond dat zo prijzenswaardig dat ik dacht, ik zoek even wat voor je op.

PETRA

Wat aardig.

ANDREAS

Kijk. Het begint dus eigenlijk in '62, het moment van de eerste prijsafspraken, als je dan bijvoorbeeld de suikerbieten neemt... Hier... hier zie je de totale opbrengst en hier per hectare... Vijftienhonderd kilo per hectare erbij, in twee jaar tijd, dat is niet gering... En de aardappels... Als we dan voor het gemak de pootaardappelen, de consumptieaardappelen en de zetmeelaardappelen op één hoop gooien, moet je zien, explosief. Dat is dus zijn werk, zijn levenswerk, dat hele stelsel van gegarandeerde afzet tegen vaste prijzen. Hij heeft de boeren een beter bestaan gegeven. Hij heeft Europa zelfvoorzienend gemaakt. Nooit meer honger. Dat is niet gering.

PETRA

Zeker niet.

ANDREAS

Hij verdient het om met opgeheven hoofd het toneel te verlaten en niet als een half verdwaasde bergprofeet, begrijp je wat ik zeg?

PETRA

Ik vind dat hij dat ook doet, met opgeheven hoofd. Meer dan dat. Hij had kunnen zwelgen in oude successen, maar nee, hij steekt opnieuw zijn nek uit.

ANDREAS

En die gaat er dus af, als hij niet oppast.

PETRA

Dat weet ik niet.

ANDREAS

Ik weet dat wel. Waar heb je die cijfers eigenlijk voor nodig?

PETRA

Ik ben Sicco's politieke manifest aan het bestuderen. Ik vroeg mij af of daar niet iets meer over de landbouwoverschotten in zou moeten staan.

ANDREAS

Jij hebt zijn manifest.

PETRA

Ja, een concept nog.

ANDREAS

Hij heeft jou dat gegeven.

PETRA

Voor commentaar.

ANDREAS

En?

PETRA

Het is geweldig.

ANDREAS

O ja?

PETRA

Zo visionair. Dit is wat de wereld nodig heeft: iemand met gezag die zijn kantoor durft te verlaten en op barricades klimt.

ANDREAS

Hij is geen Che Guevara, hè.

PETRA

Hij is beter. Als dit naar buiten komt... Dit is dynamiet.

ANDREAS

Toe maar.

PETRA

Wat vond jij ervan?

ANDREAS

Van het manifest.

PETRA

Ja.

ANDREAS

Ik vond het meeslepende lectuur, voor zijn doen. Ik vind hem stilistisch nooit zo sterk.

PETRA

En inhoudelijk?

ANDREAS

Inhoudelijk... Ik zal eerlijk zijn, ik heb het niet gelezen. Hij heeft het mij niet gegeven. Luister. Ik vind dat je hem moet stoppen. Jij kunt dit niet overzien, maar dit is het domste wat hij kan doen.

PETRA

Wat bedoel je?

ANDREAS

Laat ik het zo zeggen: denk jij dat hij er veel handen voor op elkaar krijgt?

PETRA

Niet hier in Brussel, maar daarbuiten wel.

ANDREAS

Brussel is waar het omgaat, lieve kind. Politiek is nog steeds de kunst van het mogelijke.

PETRA

Dat ben ik niet met je eens. Ik denk dat we klaar zijn met de kunst van het mogelijke. Ik denk dat het tijd wordt voor de kunst van het onmogelijke.

ANDREAS

Kijk eens aan.

PETRA

We hebben dromen nodig en moed om achter die dromen aan te jagen.

ANDREAS

Ik vind dat nogal angstaanjagend, eerlijk gezegd, mensen die achter hun dromen aanjagen, maar goed... Veel succes met de kunst van het onmogelijke. Het gaat je vast lukken.

PETRA

Dat is goedkoop.

ANDREAS

Goedkoop zeg jij.

PETRA

Ja. Ik bedoel daar natuurlijk mee dat als je niet hoog durft te reiken, je ook nooit hoog zult komen.

ANDREAS

Weet je wat ik goedkoop vind?

PETRA

Nou?

ANDREAS

Zo'n ouwe man met paniek in zijn donder en dan jij met je schunnig jonge lichaam. Ik bedoel, er zijn ook jonge mannen, mannen in overvloed, maar nee, jij neemt de oudste, de man aan de top die wat beverig aan het worden is.

Dat is goedkoop

PETRA

Wat weet jij ervan. Hoe durf je. Ambtenaar. Hij heeft meer leven in het kootje van zijn pink dan jij in je hele lichaam.

14.

Het appartement van Petra in Brussel. Sicco alleen. Petra op.

PETRA

Wat ruikt het hier?

SICCO

Ik heb geprobeerd een ei te bakken. Waar bleef je?

PETRA

Ik moest nog even napraten.

SICCO

Met wie?

PETRA

Met John Carroll. En nog wat mensen.

SICCO

Wie is John Carroll?

PETRA

Een ler. Aardige man, heel bevlogen.

SICCO

Ik ken hem niet. Hoe oud is hij?

PETRA

Hoezo?

SICCO

Niets. Ik heb hier de hele middag doorgebracht, wachtend op jou, en dat is verder prima, maar ik hou het hier niet uit. Het is te klein. En het is ook te

laag. Ik ben continu bang om mijn kop te stoten. Ik wil dat je een ander appartement gaat zoeken. Iets groters. Ik heb ruimte nodig als ik bij jou ben.

PETRA

Je gaat dus niet bij me weg.

SICCO

Nee. *Zij omhelst hem.*

SICCO

Maar ik wil wel dat je een groter appartement neemt.

PETRA

Iets groters kan ik niet betalen.

SICCO

Dan betaal ik.

PETRA

Dat wil ik niet.

SICCO

Waarom niet? Ik heb ruimte nodig, ik moet naar buiten kunnen, ik moet mij kunnen uitrekken. Dit is een kippenhok. Een haastig in elkaar gestampt kippenhok.

PETRA

Hou op. Ik heb dit appartement uitgezocht.

SICCO

Dat begrijp ik. Een mens moet ergens wonen, maar je wilt toch niet beweren dat dit mooi is, deze rottige dunne muurtjes, de schrootjes in de gang, het veel te lage plafond, die douchecabine waar je staat ingeklemd als een rat in de val.

PETRA

Het is mijn appartement.

SICCO

Laat mij iets groters voor je zoeken.

PETRA

Ik ben niet een vrouw die zich door haar oudere minnaar laat onderhouden.

SICCO

Maar ik mag toch wel meebetalen?

PETRA

Nee.

SICCO

Maar waarom niet?

PETRA

We weten niet hoe het verder gaat.

SICCO

Dat weten we wel. Dit is voor de eeuwigheid. Laten we iets anders gaan zoeken, misschien wel iets buiten Brussel, iets met een tuin.

PETRA

Maar hoe wil je dat dan doen? Wil je dan dat wij echt gaan samenwonen?

SICCO

Ja.

PETRA

Kun je dat? Kun je dat aan? Weggaan bij Henny?

SICCO

Het moet maar. Ik weet het anders ook niet. Ik ben niet van plan jou op te geven. Laten we het doen: we kopen een huis met een tuin... Mooie bomen, wat bloemen... Misschien kinderen...

PETRA

Kinderen...

SICCO

Waarom niet? Als jij dat zou willen.

PETRA

Ik ga niet een tweede mevrouw Mansholt worden. Ik ga niet iedere dag eitjes voor je bakken.

SICCO

Dat zeg ik toch ook niet. Dat is toch niet wat ik van je vraag.

PETRA

Maar wat vraag je dan van me? *Sicco loopt kwaad weg.* Loop nou niet weg.

15.

Magda alleen. Kantoor. Sicco op.

MAGDA

Wat kom je doen?

SICCO

Ik kom voor jou.

MAGDA

Nietwaar. Hoe laat is het? Ze zou al lang klaar moeten zijn.

SICCO

Ze is ook al klaar. Ze is thuis.

MAGDA

Je komt ècht voor mij.

SICCO

Ja.

MAGDA

Ik ben vereerd. *stilte* Hoe is het? Bijna met pensioen... Ben je blij?

SICCO

Ik vraag me af hoe dat straks moet zonder kantoor. Ik kan niet eens goed typen.

MAGDA

Misschien moet je iemand inhuren.

SICCO

Maar waar moet die dan zitten? Het is soms net of de wereld krimpt. Zelfs mijn pakken zitten niet meer.

MAGDA

Ben je aangekomen?

SICCO

Nee. Ik ben juist lichter geworden.

MAGDA

Misschien dat je lichaam van vorm verandert. Dat kan met het ouder worden. Het vlees dat de grond in wil.

SICCO

Waarom zou mijn vlees in godsnaam de grond in willen?

MAGDA

De zwaartekracht die zijn werk doet...

SICCO

Daar hoef je als mens toch niet in mee te gaan.

MAGDA

Misschien heb je geen keuze, Sicco.

SICCO

Een mens heeft altijd een keuze. Altijd. Neem me niet kwalijk. Ik ben blij je even te zien. Ik dacht ineens, hoe zou het met Magda zijn? Hoe is het met je?

MAGDA

Ja goed.

SICCO

Mooi. Dat doet me deugd.

MAGDA

Het is alleen een beetje saai. Alle leuke mensen gaan weg. Er wordt ook minder gedronken, vind je niet?

SICCO

Dat weet ik niet.

MAGDA

Wil je iets? Ik heb nog wel wat liggen.

SICCO

Graag.

MAGDA

Ik ben erg kwaad op je geweest, wist je dat? Ik ben eigenlijk nog steeds kwaad op je.

SICCO

O ja?

MAGDA

Niet alles hoeft te gebeuren. Wij hebben ons altijd ingehouden.

SICCO

Niet altijd.

MAGDA

Eén keer niet.

SICCO

Wij waren verstandig.

MAGDA

Met haar ben je niet verstandig. Dat is niet zo aardig tegenover mij, begrijp je. Je had met mij ook onverstandig kunnen zijn.

SICCO

Had je dat gewild?

MAGDA

Weet ik niet.

SICCO

Wees maar blij. De situatie waar ik nu in zit, is niet erg prettig. Ik ben naar een psychiater geweest. Ik legde hem de situatie voor. Hij zei 'ik kan u niet helpen. Wat u beschrijft heet liefde. Dat is geen ziekte die ik kan genezen.'

MAGDA

Je kunt het wel de nek omdraaien.

SICCO

Vind jij dat ik dat moet doen?

MAGDA

Wat wil zij eigenlijk van jou?

SICCO

Zij wil niets van mij. Zij houdt van mij. Ik denk dat er nog nooit iemand zo van mij gehouden heeft.

MAGDA

Hoe weet je dat? Denk je dat je dat kan zien aan de buitenkant?

SICCO

Zij kan niet zonder mij.

MAGDA

Iedereen kan zonder een ander. Gewoon je rug rechten en doorademen. Je bent een beetje beledigend.

SICCO

Hoe bedoel je?

MAGDA

Laat maar.

SICCO

Neem me niet kwalijk...

MAGDA

Geeft niet. Vertel maar verder.

SICCO

Zij is uniek. Zij is het meisje waar ik mijn hele leven op gewacht heb.

MAGDA

Heb je lang moeten wachten. Maar hoe moet het nou verder?

SICCO

Henny wil dat ik kies. Dus maak ik lijstjes met plussen en minnen en ja, als ik daar naar kijk, alle belangen netjes op een rij, dan zou ik bij Henny moeten blijven, ook moreel, moreel al helemaal, maar als ik dan aan Petra denk, dan begin ik te beven als een kind. Dan verdampen al die plussen en minnen.

MAGDA

Dan is het toch duidelijk. Als het zo ligt, dan moet je met Petra verder.

SICCO

Dat vind jij? Jij vindt dat ik dat gewoon kan doen?

MAGDA

Ik heb je altijd bewonderd om je moed. Jij durfde wat niemand durfde. Slinger die Petra op je paard en galoppeer er vandoor. Je hebt het verdiend.

SICCO

Ja, dat is wat ook het liefste zou doen, maar dan komt het volgende. Zij staat aan het begin van een carrière, ze wil de politiek in. *Andreas op. Dag Andreas. Andreas zwijgt. Je kan toch wel dag zeggen. Andreas steekt een sigaret op.*

ANDREAS

Ik heb je manifest gelezen.

SICCO

O ja?

ANDREAS

Ik kan het niet goed meer aanzien. Ik kan niet langer aanzien hoe jij jezelf in het openbaar demonteert. Ik heb besloten dat het een psychische

aandoening is. Verstandelijk is dit niet meer te benaderen. Ik wring me in de meest onmogelijk bochten om jouw naam hoog te houden zonder dat ik mijzelf bezoedel met jouw krankzinnigheid.

SICCO

Dat zou ik vooral niet doen. Je hoeft mij niet te verdedigen. Dat doe ik zelf wel.

ANDREAS

‘Bruto-nationaal geluk in plaats van het bruto-nationaal product’. Wat bedoel je daarmee? Er zijn altijd mensen geweest die de behoefte voelen om de wereld tegen haar zin gelukkig te maken, maar dit... ‘De maximumsnelheid voor alle autoverkeer onmiddellijk terugbrengen tot tachtig kilometer’. Wat denk je dat de Duitsers gaan zeggen? En de Italianen, als je ze oproept tegen de paus te ageren. Dat zijn provocaties, dat is opwinding. Wat is in godsnaam je basis?

SICCO

Wil je het erover hebben? Wil je het er serieus over hebben?

ANDREAS

Ik denk niet dat dat zin heeft.

SICCO

Dan niet.

ANDREAS

Opwinding is geen program.

SICCO

Mijn program is gebaseerd op berekeningen. Gemaakt door een computer die even groot is als een gymlokaal. We botsen tegen de grenzen, we knallen er dwars doorheen.

ANDREAS

Ergens in de een-en-twintigste eeuw.

SICCO

Tweeduizenddertig schat ik.

ANDREAS

Zegt de club van Rome.

SICCO

Zeg ik.

ANDREAS

En jij wilt de mensen nu op een stokje laten bijten vanwege wat vage prognoses over zestig jaar. Waarom zou iemand je geloven?

SICCO

Sommige mensen kijken om zich heen. Die zien de dode vissen in de Rijn. Die zien de auto's bumper aan bumper klem in de file. Rotterdam dat gebukt gaat onder een dikke laag smog. De overschotten... Kijk je wel eens naar je eigen cijfers? Driehonderdvijftig miljoen kilo boter ligt te rotten in de pakhuizen.

ANDREAS

Dat kost allemaal minder dan één dag oorlog.

SICCO

Hoor je wat ik zeg? Driehonderdvijftig miljoen kilo boter ligt te rotten in de pakhuizen. En dan heb ik het nog niet over de suiker, de miljoenen tonnen suiker die we dumpen over de grens. De krankzinnige hoeveelheden fruit die worden doorgedraaid...

ANDREAS

Dat wisten we toch al lang. Al die ecologische ellende was al lang en breed bekend toen jij bezig was de bio-industrie op poten te zetten. Rationele landbouw komt van jou.

SICCO

Ik steek mijn hand in eigen boezem.

ANDREAS

Nee. Jij gooit alles op één hoop. De problemen die jij opnoemt zijn reële problemen, maar het zijn afzonderlijke problemen, met afzonderlijke oplossingen, die met veel geduld en veel beleid kunnen worden opgelost.

SICCO

Dat is niet waar. Al die problemen zijn het gevolg zijn van één fundamentele fout in het systeem, het dwangmatig streven naar groei. De maatschappij draait dol, de maatschappij is ziek.

ANDREAS

De maatschappij is niet ziek. Jij bent ziek.

SICCO

Laten we ophouden. Dit is toch geen manier van praten. Dat zijn toch geen argumenten. Als jij er echt zo over denkt, dan moet je opstappen.

ANDREAS

Ga je me nou ontslaan?

SICCO

Nee, ik wijs je alleen maar even op de consequenties van je eigen gedachten.

MAGDA

Hou op. Andreas, ga eens even ergens anders ruzie maken. We zaten net wat te praten. We hadden het over belangrijke zaken. *Andreas wil weglopen.*

SICCO

Uiteindelijk komt het hele probleem neer op één simpele vraag: willen we onze kinderen en kleinkinderen nog iets overlaten of gaan we alles zelf opvreten en laten we hen naar de bliksem gaan.

ANDREAS

Begin je nou over je kinderen? Dat is wel lef zeg. Ik heb Henny gezegd dat ze bij je weg moet gaan. Ik begrijp het verlangen om op de valreep nog een klapper te maken, ik begrijp het verlangen om op je ouwe dag nog een jonge meid te willen, wat seks op een kantoormeubel, maar de rücksichtsloze manier. Een normaal, gezond, verstandig mens denkt dan 'nou goed, als het zo nodig moet'. Je zou niet de eerste zijn die bepaalde gelegenheden frequenteert...

SICCO

Godverdomme. Dat accepteer ik niet. Nu ga jij je excuses aanbieden.

ANDREAS

Ik peins er niet over.

SICCO

Jij gaat je excuses aanbieden.

ANDREAS

Je bent gevallen voor de macht, jij. Je denkt dat je je alles kunt permitteren.

SICCO

Hou toch op. Omdat het niet past in jouw bekrompen burgermansmentaliteit.

MAGDA

Nu is het genoeg geweest. Zijn jullie nou helemaal gek geworden?!

ANDREAS

Ik heb je altijd zo bewonderd. En je bent zo enorm van je voetstuk gelazerd.

Zo enorm. *Andreas af.*

SICCO

Vind jij dat ook?

MAGDA

Wat?

SICCO

Dat ik van mijn voetstuk ben gelazerd?

MAGDA

Nee. Ik denk...

SICCO

Wat?

MAGDA

Weet je nog, die eerste vergaderingen. Niemand wist eigenlijk hoe te beginnen. Er was ook nog niets. En toen zei jij: 'misschien een goed idee om eerst eens wat papier en potloden te kopen. Magda, voulez vous acheter papier en potloden.' En toen gaf je me je portemonnee. Je kende me niet, ik was een secretaresse, maar je gaf me gewoon je portemonnee, dat vond ik iets...

SICCO

De eerste tijd was de mooiste tijd. Omdat je klein bent, omdat alles nog uitgevonden moet worden...

MAGDA

Ja. En toen die marathons. Vergaderingen van vijf-en-twintig dagen achter elkaar, drie-en-veertig dagen achter elkaar, nachten zonder slaap. Al die vergadertijgers, al die geharde ministers die hier dan toch hun Waterloo vonden. Flauw vallen, kotsen, kotsen van vermoeidheid, huilen, trillen, klappertanden, mensen die afgevoerd moesten worden. En als ik jou dan naar buiten zag komen, als eerste, kwiek, uitgerust, fris als een vorst na een ochtendwandeling, met die robuuste fysiek... en daarna Andreas, Andreas die zich aan jou optrok... en dan de anderen, mopperend, kuchend, wrakhout van kapot vergaderde mannen... daar genoot ik zo van. En dan kwamen jullie

bij mij staan, Andreas met zijn schema's met kruisjes en vlaggetjes... Ik gaf jullie snel een borreltje... en in een kwartiertje draaiden jullie een nieuw voorstel in elkaar. En dan zat ik te luisteren, dan hoorde ik jullie stemmen, dan rook het naar koffie, sigaretten, mannenzweet, en dan had ik het gevoel alsof ik in de cockpit zat, de cockpit van een enorm ruimteschip en ik zat achter het stuur.

SICCO

Nu zit er niemand meer achter het stuur.

MAGDA

Jawel.

SICCO

Wie dan? Het is te groot geworden, te log. Bijna onmogelijk dat enorme bakbeest nog van koers te laten veranderen. Weet je waar ik steeds aan moet denken? De Wieringermeer. Toen de Duitsers de dijken opbliezen. Eerst die dreun, zo intens dat de lucht er van trilde. De hazen die in paniek het veld over schoten. En daarna die grijze streep aan de kim die langzaam maar onherroepelijk dichterbij kwam en al het geel van het koolzaad van kleur deed verschieten.

MAGDA

Vaar je nog wel eens?

SICCO

Eigenlijk niet.

MAGDA

Je zou mij nog een keer meenemen.

SICCO

Ja...

MAGDA

Dat zal er wel niet meer van komen. *Hij pakt haar vast.*

SICCO

Magda...

MAGDA

Doe maar niet. Ga maar gelukkig worden met Petra. Trek de wereld over en verkondig je boodschap. Ik zal je toejuichen. Ja? En denk af en toe aan mij.

SICCO

Dat zal ik doen.

16.

Huis van Henny en Sicco.

HENNY

Ik wou net gaan slapen. Maar het is goed dat je er bent. De vrouw van die boerderij heeft gebeld. Ze willen nu toch verkopen.

SICCO

Ik ga het ergste zeggen dat ik ooit tegen je gezegd heb.

HENNY

De notaris...

SICCO

Ik denk niet dat ik nog bij je kan blijven.

HENNY

We moeten even een afspraak maken voor de notaris. Ik heb ook al gebeld met een aannemer, want er moet zoveel gebeuren. Er moet zoveel besloten worden.

SICCO

Hoor je wat ik zei?

HENNY

Waar moeten de radiatoren komen. Dat is niet zomaar duidelijk. En dan zijn er de stopcontacten en de lichtpunten... Dat heeft dan te maken met vragen als 'waar komt de tv, waar de pick-up...'

SICCO

Ik ga bij je weg.

HENNY

Maar eerst moeten de kamers er komen. Nieuwe muren.

SICCO

Henny.

HENNY

Er moet een tekening komen. Dat is de logische volgorde, eerst een tekening, dan de rest. Ga jij dat doen, of gaan we een architect vragen?

SICCO

Henny. Ik ga niet in die boerderij

HENNY

Maar ik vind dat niet goed, Sicco. Ik vind het niet goed.

SICCO

Het is ook niet goed, maar het is zoals het is.

HENNY

Wanneer is het ooit zoals het is. Bij jou is het nooit zoals het is.

Overmorgen is kleine Jan jarig, ik heb gezegd dat we komen.

SICCO

Ik zal alles goed regelen. Precies zoals jij het wilt. Daar hoef je je geen zorgen over te maken.

HENNY

Precies zoals ik het wil? Dit heeft niets te maken met wat ik wil. Ik heb mijn hele leven gewacht. Van het begin af aan. Gewacht en gewacht tot we samen tijd zouden hebben.

SICCO

Je hele leven...

HENNY

Ja, vanaf het moment dat wij zijn getrouwd. Ik heb je zo weinig gezien. Zo bitter weinig.

SICCO

Zo is het gegaan. Als je het anders had gewild...

HENNY

Ja, ik had het anders gewild. Maar ik heb mij geschikt. Ik heb nog zoveel van jou te goed, zoveel... Je had mij beloofd dat we ooit weer samen in een boerderij zouden wonen. Dat had je mij beloofd. Ik begrijp dit niet. Ik kan dit niet begrijpen. Ik ga naar bed. Jij hebt mij ooit genomen omdat je een vrouw nodig had.

SICCO

Nou...

HENNY

Jawel, jij had een vrouw nodig, anders kon je geen stuk grond krijgen. Maar ik vond het niet erg, want ik viel voor je. En ik had het idee dat je ook voor mij viel. Heb ik mij vergist?

SICCO

Nee.

HENNY

Was je blij met mij?

SICCO

Ja. Maar ik liep ook in de pas. Ik heb er geen spijt van, ook nooit gehad, maar ik kom er nu wel achter dat we veel vrijer zijn dan wij vroeger ooit dachten.

HENNY

Jij komt daarachter. Jij.

SICCO

Het zou goed zijn als jij daar ook achter kwam.

HENNY

Ik heb helemaal geen behoefte aan vrijheid. Wat moet ik in godsnaam met vrijheid? Ik ga naar bed. Ik denk dat Andreas gelijk heeft. Ik denk dat je gek bent in je hoofd. Ik ga die boerderij gewoon kopen.

17.

De boerderij. Henny en Wietje.

HENNY

Hallo, weet je nog wie ik ben?

WIETJE

Jaowel.

HENNY

Ik wou vragen... Ik vroeg mij af... Wanneer zou ik in de boerderij kunnen. Er komt natuurlijk een officiële overdracht, maar ik vroeg mij af, zou ik er misschien eerder in kunnen.

WIETJE

Dat denk ik wal. Ik wil hier zo gauw mogelijk weg.

HENNY

En hoe lang denkt u dat dat nog gaat duren?

WIETJE

Er zijn nog wat dingng die ik moet regeln. Ik heb wat moed nodig.

HENNY

Om de boel achter te laten.

WIETJE

Zoiets, ja. Ik heb u beld om mijzelf voor het blok te zetn. Ik heb moed nodig.

HENNY

Dat begrijp ik. Wilt u het mij laten weten, wanneer het kan. Ik moet zo snel mogelijk weg uit mijn oude huis. Ik kan daar niet goed meer blijven...

WIETJE

Gaat het?

HENNY

Jawel. Ik heb ook moed nodig, heel veel moed... Soms gebeuren er dingen...

WIETJE

Ja. Zo'n verhuizing is niet niks.

HENNY

Nee, zeker niet. Ik wens u veel moed.

WIETJE

Ik u ook.

18.

Een psychiatrische inrichting in het noorden van het land. Therapeut, Johan, Wietje.

THERAPEUT

Dit soort dingen is altijd even onwennig. Misschien dat we het beste kunnen beginnen met een praatje. Is er iets dat u uw man zou willen vragen?

WIETJE

Hoe gaat het dermet?

JOHAN

Kon beter.

WIETJE

Wat doe je de hele dag?

JOHAN

Arbeidstherapie.

WIETJE

Wat is dat?

JOHAN

Met mozaïeksteentjes. Kleine steentjes. Die worden vastgelijmd op tafeltjes.

WIETJE

O, leuk. Steentjes lijmm.

JOHAN

Dat doen de anderen. Zij lijmm de steentjes erop. Ik bik ze er weer af.

WIETJE

Waarom?

JOHAN

Omdat er niet genoeg steentjes zijn. Dan kunn ze nog een keer gebruikt wordn .

THERAPEUT

Misschien dat jij ook een vraag aan je vrouw kunt stellen. *stilte* Kun je niks bedenken? *stilte*

JOHAN

Bi' je met de bus?

WIETJE

Ja, ik bin met de bus. Ik bin twee keer overstapt.

JOHAN

Welke lijn?

WIETJE

Er waren drie lienen. Ik bin twei moal overstapt.

THERAPEUT

Goed. We nemen er even een bal bij. En we gaan beginnen met iets heel simpels. We gaan die bal naar elkaar toe rollen. Wie wil er beginnen? *Wietje begint.* En nou moet jij hem terug rollen. Goedzo. Kunnen jullie hem ook gooien naar elkaar. Nou, dat gaat best goed.

WIETJE

Het is ook niet zo heel moeilijk.

THERAPEUT

Kunnen jullie ook eens wat harder gooien? Het is een zachte bal. Je kunt elkaar absoluut geen pijn doen. Goedzo. Doe jij ook maar Johan. Gooi maar eens flink hard. Maak je maar kwaad. Probeer maar zo hard mogelijk te gooien, naar haar. *Johan gooit een slap balletje.* Kun jij het proberen?

Wietje gooit flink hard. Nu jij. *Weer een slap balletje.*

THERAPEUT

tot Wietje Wat voel jij nu?

WIETJE

Alsof hij weg is. Alsof hij der niet is. Wat wil e nou? Wat voelt e nou?

THERAPEUT

Kun je dat ook aan hem vragen?

WIETJE

Wat woj nou eigenlijk?

THERAPEUT

Heb je haar vraag gehoord, Johan?

JOHAN

Ja.

THERAPEUT

Wat is je antwoord?

JOHAN

Niks.

WIETJE

Hielemaol niks?

JOHAN

Nee.

WIETJE

tegen therapeut Ik kan dit niet meer. Over 'n paar jaar ben ik vij'mveertig...

Vindt u dat ik het doen kan?

THERAPEUT

Wat kan doen?

WIETJE

Bij hem weg gaan. Scheidn. Boern kunn toch ook scheidn. Als iedereen het doet kunn boern dat ook...

THERAPEUT

Het is niet zo belangrijk wat ik er van vind. Het gaat erom wat u ervan vindt.

WIETJE

Ik wil weten of hij het aankan. Denkt u dat e dat aankan?

THERAPEUT

Dat is moeilijk te zeggen.

WIETJE

Maar vindt u dat ik dat doen kan? Of vindt u zuks misdadig?

THERAPEUT

Dat kan ik niet zeggen. Dat is echt aan u.

WIETJE

Ik wil het. En u bent nu metverantwoordelijk, want u heeft mij niet tegen gehouden. Johan, ik hol dit niet langer vol. Ik wil scheidn.

THERAPEUT

Wat vind je daarvan, Johan?

JOHAN

Ik begrijp 't wel.

THERAPEUT

Misschien wil je zeggen hoe jij je nu voelt.

JOHAN

Kan ik zegng dat het mij spijt?

THERAPEUT

Ja, dat kan je zeggen.

JOHAN

Het spijt me.

THERAPEUT

Zeg het maar tegen haar.

JOHAN

Het spijt me.

WIETJE

Wat spijt je dan? *Johan loopt af.*

THERAPEUT

Nog één ding. Johan heeft het soms over Irene. Weet u wie dat is?

WIETJE

Irene is een aardappelras.

19.

Het appartement van Petra. Petra en Sicco.

SICCO

Ik was één van de eersten die een tractor had. Als er geploegd moest worden, ging mijn knecht overdag op de tractor en ik 's nachts. Aan het eind van de nacht, ik had dan de hele tijd in het lawaai van de motor gezeten, dan zette ik tractor uit, en dan werd het stil, zo adembenemend stil... En dan keek ik hoe de lucht van kleur verschoot en dan luisterde ik naar de geluiden... een hond in de verte, een meeuw, het diepe geronk van een vissersboot op de Zuiderzee... En dan groeide het verlangen om op reis te gaan. Ik heb Henny gezegd dat ik bij haar wegga.

PETRA

Wanneer?

SICCO

Gisteravond.

PETRA

Hoe reageerde ze?

SICCO

Het was een schok. Ze moet wennen aan het idee.

PETRA

Dat kan ik me voorstellen.

SICCO

Ik dacht... Ik zat te denken... Waarom gaan we na mijn pensioen niet reizen?

PETRA

Hoe bedoel je?

SICCO

Ik kan eindeloos lezingen geven, overal, en jij ook. Ik kan jou introduceren. We kunnen rondtrekken, mensen ontmoeten, nadenken, actie voeren. We hebben helemaal geen huis nodig.

PETRA

En mijn werk dan?

SICCO

Dat zou je op moeten zeggen.

PETRA

Ik dacht dat je een groter huis wou.

SICCO

Dat was een vergissing. Dit is beter, ik begrijp jouw benauwdheid. Ik denk, dat we die vastheid van een huis niet nodig hebben.

PETRA

Sorry, maar ik kan dit er even niet bij hebben.

SICCO

Wat is er dan?

PETRA

Ik heb zo'n rotnacht achter de rug. Ik heb zitten tikken en tikken tot er rook uit de machine kwam en ik werd zo hopeloos. Ik zag mijzelf zitten, de zoveelste gekkin die de wereld wil redden en ondertussen begrijpt ze er niets van. Van jou niet, van mijzelf niet, van de liefde niet... Waarom wil jij met mij een huis wat dan nu kennelijk weer over is... En waarom word ik er zo panisch van want ik wil het niet. Ik wil het echt niet... Ik wil geen woning, ik wil me niet settelen, een kind...

SICCO

Ik zei dat om duidelijk te maken dat die mogelijkheid er is. Meer niet.

PETRA

Maar ik wil geen vastigheid. Ik wil niet dat wij ons af gaan sluiten. Wij behoren niet alleen elkaar toe, maar ook de wereld.

SICCO

Dat is toch ook wat ik zeg. Daarom denk ik dat dit een goed idee is, ook voor jou.

PETRA

Maar mijn werk opgeven... Ik wil zelfstandig zijn.

SICCO

Je hoeft nu geen antwoord te geven. Je moet het maar even laten bezinken. Heb je begin volgende maand een paar dagen de tijd?

PETRA

Begin volgende maand... Nee, dan ga ik naar Ierland. Hoezo?

SICCO

Wat ga je in Ierland doen?

PETRA

John heeft mij uitgenodigd om met hem actie te voeren tegen de bouw van een kerncentrale.

SICCO

John?

PETRA

John Carroll.

SICCO

Hoe kwam hij daar zo bij?

PETRA

Hij vindt dat ik goed kan spreken. Hij vindt het belangrijk dat dit soort protesten internationaal zijn.

SICCO

Daar heeft hij gelijk in. Heb je er over gedacht om mij mee te vragen?

PETRA

Nee. Had dat gemoeten?

SICCO

Nee, niets moet. *Sicco af.*

20.

Binnen. Tjerk alleen met een jachtgeweer op schoot. Hij richt en knalt. Wietje komt binnen.

WIETJE

Wat is dit? Wat hej amans? Wat bi'j an 't doen?

TJERK

Moezen schieten.

WIETJE

Gatverdamme. Der zit bloed op de muur. Gatverdamme. Kan'k je dan nog gien ogenblikkie allén laoten?

TJERK

Nuum ie dat een ogenblikkie? Ik weet niet oj 't wal deur hebt, maor ie bint de hiele dag vort west. Waor bleven ie?

WIETJE

Ik mus even wat dinger regeln.

TJERK

Beter aj zukswat van te veuren even zegt, niet? Het is aldernaorste vervelend aj hier maor een beetie zit en je ofvraogt: komt ze nog weerum? Krieg ik nog wat te eten? Of lat ze mij domweg verhongern?

WIETJE

We moet zo wat kleren veur je pakken. Je gaot oet logeren. Ik heb de buurvrouw vraogd oj daor een zettie weden mugt.

TJERK

Waorum moet ik oet logeren?

WIETJE

Ik moet even vort.

TJERK

Waorhen?

WIETJE

Vort.

TJERK

Wat wil dat zeggen, vort?

WIETJE

Niet hier.

TJERK

Niet bij je pap bedoel ie.

WIETJE

Nee, dat bedoel ik niet.

TJERK

Wat bedoel ie dan?

WIETJE

Ik ga een reisie maken.

TJERK

Vekaansie?

WIETJE

Jao, zo ongeveer.

TJERK

Sinds wanneer hef een boer vekaansie?

WIETJE

Sinds vandaag.

TJERK

En heb ik daar ok nog wat over te zeggen?

WIETJE

Nee.

TJERK

O. Ik tel niet meer met. Goed da'k dat weet. En de boerderij? Wat woj met de boerderij? Of woj die maor een beetje verslonzen laoten?

WIETJE

Het is winter. Der is niet veul te doen. Henk kan wal veur 't peerd zörgen.

Het is maor veur twee week.

TJERK

Twee week. Waor woj dat dan van betaolen? Ik vraag je wat: waar woj dat van betaolen?

WIETJE

Ik heb geld liend bij de baank.

TJERK

Bij de baank!?! Die hebt jou geld liend veur een vekaansie?! Daor geleuf ik niks van, zukswat doet ze niet. Wat hej ze wiesmaakt? Wat bi'j van plan? Dit is ok nog aaid mien boerderij. Ik heb het recht um te weten wat er gaonde is.

WIETJE

Ik verzörg je toch. Wat woj nou nog meer?

TJERK

Ik wil antwoord. Wat bi'j an 't doen? Kom op Wiet, wat hej amans?

WIETJE

Dat wi'j niet weten.

TJERK

Dat wil ik wal weten.

WIETJE

Geleuf mij nou maor, dat wi'j niet weten.

TJERK

Goed, dan bel ik de baank op. Die vertelt het mij wal.

WIETJE

Ik gao scheiden van Johan. Dat betiekt dat de boel verdielt worden mot. De boerderij mot verkocht worden. Ik heb de familie Mansholt beld en zegd dat wij toch verkopen wilt.

TJERK

Jezus Christus nog an toe! Ik heb nog zo zegd 'huwelijkse veurweerden'. Je kunt niet scheiden, dat kan niet meer... Je grootvao hef hier warkt, je overgrootvaoder, je overovergrootvaoder...

WIETJE

As ik dacht har dat der nog een toekomst weden zul, dan ha'k het niet daon..

TJERK

Je mam hef hier nog staon te zingen *uitspreken als zingng* in de schuur.

WIETJE

Dat weet ik. Dat weet ik ja wal.

TJERK

Dit is oes laand.

WIETJE

Er is meer as laand, pap.

TJERK

Wat dan?

WIETJE

Wat aj vuult aj in de verte kiekt... Of aj naor een kind kiekt, of een vullegie, of een schiere vent.

TJERK

Gaoj nou reren? Niet schreien. Kom op. Je moet flink weden.

WIETJE

Ik bin flink!

TJERK

Je bint niet flink.

WIETJE

Ik bin wal flink. Jij bint niet flink.

TJERK

Hoezo bin ik niet flink?

WIETJE

De tegenslag recht in 't gezicht kieken. Dat heb jij mij leerd.

TJERK

Jij vindt dat ik dat niet doe.

WIETJE

Nee. Jij zit maor te klaogen en te moppern.

TJERK

Dat laot ik mij niet zeggen. Jij vindt dat ik klaog?

WIETJE

Jao. Je klaogt en je denkt allén maor an jezölf. En je zet mij de voet dwars.

TJERK

Dat is niet waor.

WIETJE

Och man, zit mij toch niet zo dwars!

TJERK

Jij vindt dat ik je dwars zit?

WIETJE

Jao.

TJERK

Ik zit jou dwars.

WIETJE

Jao.

TJERK

Dat laot ik mij niet zeggen. Godverdomme... godverdomme...

Hij loopt naar achteren, zet de buks in zijn mond en haalt de trekker over.

21.

Sicco alleen.

SICCO

Ik zit in het vliegtuig en kijk uit het raam... De aarde is rond, de horizon kromt. De wereld is zo armzalig klein. We gaan het niet redden. De mensheid helpt zichzelf om zeep. Ik loop door de vliegtuighal... Alles wit, alles onwezenlijk glimmend... Mijn oren suizen... De vloer golft... Alsof ik gevaren heb... Alsof ik vaar... Dit gaat niet goed... Mijn hart... Als een vogeltje in paniek... Rustig... Ik moet even gaan liggen... Ik ga hier toch niet liggen sterven... Mensen... Vreemde gezichten... Wat moet je toch met mensen... Waar blijft dan die bevrijding... Waarom is alles zo log en stug... Waarom spat alles niet uiteen...

22.

Het kantoor in Brussel, de persruimte. Magda, Andreas, Petra

MAGDA

Het is bijna een hartaanval, maar niet echt. Er is geen levensgevaar en hij is omringd door artsen. Maar zijn bloeddruk is krankzinnig hoog.

PETRA

Wat nu?

ANDREAS

We moeten de boel afgelasten.

MAGDA

Nee, dat kan niet, daarvoor is het te laat.

ANDREAS

Maar hoe moet het dan? Wie moet de persconferentie dan geven?

MAGDA

Wie denk je?

ANDREAS

Nee.

MAGDA

Als de eerste man wegvalt, dan neemt de tweede man zijn plaats in.

ANDREAS

Daar zit ik helemaal niet op te wachten. Echt helemaal niet.

MAGDA

Kom op Andreas, dat is je taak.

ANDREAS

Je weet hoe de zaken liggen. Laat iemand anders.

MAGDA

Nee. Ik vind dat je het aan Sicco verplicht bent.

ANDREAS

Verplicht, verplicht, hou nou toch op.

PETRA

Laat mij het maar doen.

MAGDA

Geen sprake van.

PETRA

Maar ik ken de materie.

MAGDA

Luister Petra, dit is een professionele organisatie, we gaan niet maar wat hobbyen. Jij gaat naar het ziekenhuis, Sicco's hand vasthouden. Andreas gaat zich voorbereiden. Het is zijn taak en dat weet hij best. Aan het werk.

ANDREAS

Sorry Magda, je gaat nu echt je boekje te buiten. Jij gaat mij hier niet rond commanderen.

MAGDA

Jij gaat je boekje te buiten. Jij. Je moest je schamen. Als jij het niet doet, dan ga ik daar staan en dan zal ik ook iets zeggen over ambtenaren die weigeren te doen wat hun politieke bazen hen opdragen.

23.

Later. In de persruimte.

ANDREAS

Goedemiddag, mijn naam is Andreas Faber. Ik vervang vandaag commissaris Mansholt, die onverhoeds is opgenomen in het ziekenhuis wegens een veel te hoge bloeddruk. Hij is niet in levensgevaar, maar ze willen hem graag even houden ter observatie. Wel, zijn politieke manifest... Zoals u begrepen heeft, is de wereld in gevaar. Dat is zij in principe altijd, maar dit keer zijn er toch wat bijzondere omstandigheden, volgens meneer Mansholt. De problemen beginnen namelijk van schaal te veranderen, ze treden wereldwijd op en ze zijn zo met elkaar verweven geraakt dat het niet langer mogelijk is één probleem aan te pakken zonder een ander probleem te beïnvloeden of te verergeren. Als wij bijvoorbeeld besluiten het milieu te ontzien en terugkeren naar een meer natuurlijke manier van landbouw bedrijven, dan betekent dat, dat we in de toekomst eerder geconfronteerd worden met een wereldwijd voedselgebrek. Omgekeerd: als wij besluiten de landbouw verder te intensiveren, waardoor de bevolking verder kan groeien, dan halen we het moment dichterbij dat onze biotoop zodanig vergiftigd raakt dat we onszelf om zeep brengen. En zo is het eigenlijk op ieder gebied, volgens meneer Mansholt, of het nou gaat om grondstoffen, energie, voedsel, water of milieu. Zolang wij in de waan verkeren dat wij de problemen geïsoleerd aan kunnen pakken en met puur technische middelen, zal het niet gaan lukken en blijven we in feite met volle snelheid op de afgrond afkoersen, alleen heeft die afgrond steeds een andere naam: in het ene geval mondiale vergiftiging en in

het andere geval honger, of uitdroging, of de ineensstorting van de industrie. Misschien kunnen we even een plaatje laten zien. Dit is het Wereldmodel. Het is afkomstig uit het rapport van de club van Rome. U ziet hier alle factoren verwerkt, alle wisselwerkingen. Het ziet er knap ingewikkeld uit, het heeft wel wat weg van een bord spaghetti. Maar het aardige is, als we beter kijken, en vooral beter naar de cijfers, dat het probleem eigenlijk heel simpel wordt. Iedere veertien jaar verdubbelt de industriële productie wereldwijd. Iedere dertig jaar verdubbelt de bevolking. Iemand die nu geboren wordt zal aan het eind van zijn leven in een wereld wonen met vijf keer zoveel mensen en twee-en-dertig keer zoveel industriële productie. Twee-en-dertig keer. Onze planeet is niet zo groot, als wij soms denken. Volgens meneer Mansholt is er maar één manier om een catastrofe te voorkomen en dat is afzien van groei. We moeten naar een evenwicht, we moeten naar een kringlooeconomie. Kan dit bereikt worden met behoud van de gevestigde maatschappelijke orde? En kan de ondernemingsgewijze productie worden gehandhaafd? De vraag stellen is hem beantwoorden, volgens Mansholt. Ik weet niet of u bekend bent met geiten. Als je die op een stukje land zet, dan vreten zij niet alleen het gras op, zij gaan door tot op de wortels. Ze stoppen niet tot het grasveld totaal verruïneerd is. De vraag is eigenlijk: zijn wij slimmer dan die geiten? Als wij de aarde uit blijven persen en uit blijven buiten, zoals wij op dit moment doen, zal zij sterven, niet met een klap maar zachtjes jammerend. Aldus meneer Mansholt. Wat vinden wij van dit verhaal? Wat moeten wij hiermee? Stel dat het niet klopt, dan zullen wij over veertig jaar met een glimlach op deze voorspellingen terugkijken en zeggen o ja, dat was die gekke tijd dat iedereen zich zo druk begon te maken over de uitputting van de aarde. Aan de andere kant als het wel klopt en wij doen niets... tja... dan slaan wij ons voor ons hoofd. Ik voor mij denk... Ik hoop dat meneer

Mansholt weer snel op de been is en nog lang kan genieten van zijn verblijf op onze mooie planeet. Dank voor uw aandacht.

24.

Later, in de persruimte. Wietje en Andreas.

WIETJE

Wat een geweldige toespraak.

ANDREAS

O ja, vond u hem mooi?

WIETJE

Jao, geweldig. Echt geweldig.

ANDREAS

Dan heb ik er in elk geval íemand een plezier mee gedaan.

WIETJE

U zellef dan niet?

ANDREAS

Nee, niet echt.

WIETJE

Waarom niet?

ANDREAS

Dit is niet zo goed voor mijn toekomst, laten we het daar maar op houden.

WIETJE

Dan komt er vanzelf weer een andere toekomst.

ANDREAS

Dat is waar.

WIETJE

Ik ben dus feilijk op zoek naar hem, of zijn sikketaresse. Ik zou de sleutel hier afgeem, voor Mansholt zijn vrouw. Ik ga een tijd weg.

ANDREAS

Geef hem maar aan mij, dan geef ik hem wel door.

WIETJE

O... fijn, als dat zou kunn. Er is zoveel gebeurd. Het is zo licht en vreemd allemaal... Ik ga morgng naar Spanje. Kent u Spanje?

ANDREAS

Nee.

WIETJE

Ik ook niet. Daar staat alles in bloei, intijd dat hier... Meneer Mansholt is vast een man van de klei.

ANDREAS

Hoe bedoelt u?

WIETJE

Die weeten altijd alles zo goed. Intijd dat u, dat u meer een man van het zaand bent.

ANDREAS

Wat is een man van het zand?

WIETJE

Dat bent twijfelaars, daar kun je mee lachng. Als u een boer was, dan zou u een man van het zaand zijn.

ANDREAS

Ik ben min of meer een boer. Mijn vader was boer. Mijn oudste broer heeft de boerderij overgenomen.

WIETJE

Dat meent u niet.

ANDREAS

Jawel.

WIETJE

Zaandgrond.

ANDREAS

Zavel.

WIETJE

Half zaand half klei.

ANDREAS

Ja.

WIETJE

Wie had dat dacht. Vandaag ga ik 'n dagje Brussel doen. Weet u waar ik dan het beste heen kan?

ANDREAS

Het ligt eraan wat u wilt.

WIETJE

Plezier maakng. Ik wil de bloemetjes buitn zett'n. Kent u the Age of Aquarius?

ANDREAS

Dat is die beroerde musical, toch?

WIETJE

Nee nee, het is een tijdperk, een tijdperk van bevrijding, dat schijnt binnnkort te beginnn.

ANDREAS

Wanneer?

WIETJE

Misschien wel vandaag.

ANDREAS

Ik wil u anders Brussel wel even laten zien. Ik heb nog wat tijd.

WIETJE

Nou graag, heel graag. Als ik af en toe schrei, dan moet u zich daar niet teveel van aantrekng.

25.

In het ziekenhuis. Andreas en Sicco.

SICCO

Ik heb gehoord wat je gedaan hebt. Bedankt.

ANDREAS

Niets te danken.

SICCO

Hoe is het verder?

ANDREAS

Goed.

SICCO

Jammer dat je het niet bent geworden. Ik heb nog een goed woordje voor je gedaan.

ANDREAS

O ja?

SICCO

Toch maar wel. Je had nog wat moeten werken aan de conditie en aan bepaalde opvattingen, maar verder...

ANDREAS

Ik had jouw verhaal een doodssteek willen toebrengen, maar ik had het hart niet.

SICCO

Wat had je dan willen zeggen?

ANDREAS

Dat ik het volstrekt onverantwoord vind om een maatschappij op zijn kop te zetten voor een eventualiteit over zestig jaar.

SICCO

Maar je hebt het niet gezegd.

ANDREAS

Nee. Hoe is het met jou?

SICCO

Goed. Bloeddruk is flink gedaald. De dokter hier zegt dat ik over mijn grenzen ben gegaan.

ANDREAS

Ben je het met hem eens.

SICCO

Ik ben bang dat het een feit is en dan maakt het niet uit of je het er mee eens bent.

ANDREAS

Ik heb nog wat voor je. Een brief van je kinderen.

SICCO

Wij, jouw kinderen, zijn in vergadering bijeen geweest. We hebben besloten dat je terug moet gaan naar mama. Groeten, Frida, Johan en Mieneke. *Hij stopt de brief weg.* Wie heeft dat bedacht?

ANDREAS

Zijzelf.

SICCO

Ik ben nooit op een voetstuk gaan staan. Jij hebt mij erop gezet. Ik maak ook wel eens een fout.

26.

Station. Sicco alleen.

SICCO

Ik zit op een bankje op het station. Ik heb een trein gemist, ik moet een half uur wachten. Ik kijk naar de mensen die op weg zijn. Ik zie dat er een trein naar Assen gaat en voor ik er erg in heb stap ik in. Ik koop een kop koffie en een gevulde koek, kijk naar de regen die in grillige stroompjes langs de ramen loopt. In Assen neem ik de bus. 'Moi' zegt de chauffeur. 'Moi'. Vanuit het dorp loop ik naar de boerderij. Zandgrond. Zand en veen... Dennen, berken, wat weilandjes... Wil een mens hier wonen...

27.

Bij de boerderij. Henny en Sicco.

HENNY

Wat kom je doen?

SICCO

Misschien kan ik helpen.

HENNY

De klussenlijst hangt op de achterdeur.

SICCO

Dat is een flinke lijst. Waar zal ik beginnen?

HENNY

Begin maar met lampen ophangen. Waar is je auto?

SICCO

Ik ben met de bus.

HENNY

Na zes uur rijden er geen bussen meer terug.

SICCO

Dan neem ik een taxi.

HENNY

Ik denk niet dat die hier vanavond nog komen. Als je vandaag nog terug wilt, moet je nu terug.

SICCO

Dan blijf ik. Als dat mag.

HENNY

Er is een logeerkamer.

SICCO

Goed.

HENNY

Je kunt niet zomaar weer aanschuiven.

SICCO

Dat begrijp ik.

HENNY

Als je alleen maar een kijkje komt nemen, kun je beter weer gaan.

SICCO

Als ik nou eerst eens aan het werk ga. Ik heb veel behoefte aan werk met de handen.

HENNY

Begin maar met de lampen.

SICCO

Ik heb nog wat krantenknipsels.

HENNY

Daar ben ik mee opgehouden. Ik had de boeken bijna verbrand, bijna... Ik ga nog even aan het werk, over een uur gaan we eten.

SICCO

Wat ga je koken?

HENNY

Aardappels, boontjes en een slavink. Als je hard werkt, snij ik mijn slavink doormidden.

Sicco af.

28.

De boerderij. Henny en Petra.

HENNY

Wat kom je doen Petra?

PETRA

Ik moet met hem spreken. Ik zou graag weten of het uit hem zelf komt. Als het uit hem komt, los van de zwerm, dan laat ik hem met rust, maar als het de zwerm is...

HENNY

De zwerm, wat bedoel je?

PETRA

Sorry, dat komt uit een boek over een meeuw... Ik bedoel de anderen. Ik sta zo alleen, begrijpt u?

HENNY

Iedereen staat alleen.

PETRA

Ik zeg niet dat hij geen rekening met jou moet houden, maar wel vanuit kracht, niet vanuit zwakte. Dat zou ik erg vinden. Als het angst is, angst wat ze ervan zeggen.

HENNY

Sicco is nooit bang voor wat de mensen ervan zeggen.

PETRA

O nee?

HENNY

Ik heb hier geen zin in. En ik heb ook geen zin om me te gedragen. Je moet weg.

PETRA

Waar is hij? Kunt u hem niet even halen?

HENNY

Hij is in de schuur, maar ik ga hem niet halen. Ik heb begrepen dat jij niet eens een eitje voor hem wou bakken.

PETRA

Heeft hij daarover geklaagd?

HENNY

Nee, maar ik klaag daar wel over. Ik vind dat slecht.

Sicco op.

PETRA

Dag Sicco. Hoe is het met je?

SICCO

Hard aan het werk. Er moet veel gebeuren hier.

PETRA

Dat zal wel.

HENNY

Petra wil weten of je hebt besloten onder druk van de zwerm, of dat je dit echt zelf wilt. Het is trouwens kolonie.

Bij meeuwen noem je het een kolonie.

SICCO

Ik ga een boot bouwen.

PETRA

Een boot.

SICCO

Ik wil gaan varen. Ik heb de zee veel te lang verwaarloosd. Driekwart van het aardoppervlak is water.

HENNY

Hij wil de oceanen op. Dat is zijn jeugddroom.

PETRA

Ga jij mee?

HENNY

Nee. Hij moet dat in zijn eentje doen.

SICCO

Henny houdt niet zo van water. Als ze niet met haar voeten bij de bodem kan.

PETRA

Vind jij dat ook, Sicco? Dat je het in je eentje moet doen?

SICCO

Ja.

PETRA

Is het om aandacht te vragen voor de vervuiling van de zeeën?

SICCO

Nee nee, in godsnaam geen aandacht. Ik doe het voor mijzelf.

PETRA

Wat is dan je bestemming?

SICCO

Als jullie straks weggrijden, moet je even goed uitkijken. Je staat met je achterwieltjes half in de sloot. Als het niet lukt moeten we de trekker van hiernaast lenen.

PETRA

Wat is je bestemming?! Je gaat toch niet varen zonder doel. Henny, zeg jij er iets van. Als hij gaat varen zonder bestemming, komt hij niet levend terug.

PETRA

Ik wil mee.

SICCO

Nee. Dat gaat niet.

PETRA

Waarom niet?

SICCO

Kom op. Alles is besproken.

PETRA

Nee, niet alles.

SICCO

Misschien dat Petra en ik even...

HENNY

Nee. Ik wil het horen.

SICCO

Het is voorbij. Ik heb mijzelf jou gegund, maar nu is het voorbij.

PETRA

Waarom? Waarom?

SICCO

Omdat ik het niet meer verdraag. Ik wil alleen zijn.

HENNY

We weten niet hoe het afloopt, maar we kunnen jou er niet bij gebruiken.

SICCO

Het is als met de boer. Vroeger dacht ik, die moet mee met de moderne tijd.
Weg met die verknochtheid aan de grond. Maar nu denk ik, dat verander je
niet. Je kunt niet alles veranderen.

29.

Henny bladert door een plakboek. Andreas komt achter haar staan.

HENNY

In de zomer van 1982 was de boot klaar. Om hem naar buiten te krijgen moest de voorkant van de schuur eruit worden gebroken. En daarna moest hij naar zee gereden. Ik ben toch nog een klein stukje meegevaren. We voelden ons erg dicht bij elkaar. Op 15 augustus zette Sicco koers naar Brazilië. Hij voer de Amazone op en sprak met de indianen.

ANDREAS

Ondertussen brak de tijd aan van Gerrit Braks. De glorie van de varkensboeren. Er kwamen enorme mestoverschotten. En zure regen. De tarweprijzen werden verlaagd en de braakpremie werd ingevoerd. In de kranten verschenen stukken onder de kop 'wat kost een boer'. In Nederland was dat inmiddels 70.000 gulden per boer per jaar. Februari 1990. De vlam slaat in de pan.

Boeren trekken naar den Haag. Eerst naar het Binnenhof, dan naar het ministerie van Landbouw. 'Open die deur, anders gaat deze trekker recht door die pui.' Snelwegen worden bezet. Kleine vliegvelden. De mobiele eenheid kan met haar overvalbusjes en waterkanonnen weinig uitrichten tegen een colonne van moderne trekkers. Het leger staat paraat. Dan, vlak voor het tot een treffen kan komen, komt er op het bezette ministerie een fax binnen. Afzender S.L. Mansholt, Wapserveen. Ook Lubbers krijgt post. In een stapel kettingformulieren wijst Sicco op een betaalbare uitweg. Dat was zijn laatste wapenfeit. Een paar jaar later pleit hij ervoor zijn eigen stelsel van

garantieprijzen, tariefmuren en de hele bureaucratie eromheen volledig op te heffen.

HENNY

Petra vertrekt uit Brussel en richt in Duitsland de Grünen op. De eerste groene partij van Europa. Dapper meisje. Zij krijgt een verhouding met een voormalig generaal die pacifist is geworden. Gert Bastian. Vanzelfsprekend is hij veel ouder dan zij. Op een dag doe ik de radio aan. Op het ANP-nieuws horen we het bericht dat Petra door hem is dood geschoten. En vervolgens heeft hij zelfmoord gepleegd. We zijn heel lang stil. Ik heb Sicco een kop thee ingeschonken. Daarna is hij gaan wandelen. Op Petra's nachtkastje hebben ze een dichtbundel gevonden van Pablo Neruda met een opdracht voorin van Sicco. Sicco sterft op 29 juni 1995. Hij is dan 86 jaar. Henny leeft nog een tijdje door. Uit het rapport van de club van Rome:

The World stands out on either side,
No wider than the heart is wide,
Above the World is stretched the sky,
No higher than the soul is high.

De wereld is aan beide zijden
Niet wijder dan het hart wijd is.
Daarboven verrijst de hemelboog,
Niet hoger dan de ziel hoog is

Mansholt ging in première op 5 juni 2014 in de Oostwaardhoeve in Slootdorp tijdens Festival de Karavaan.

SICCO

mansholt Helmert Woudenberg

HENNY

mansholt José Kuijpers

magda, wietje Trudy Klever

andreas, tjerk Paul Hoes

PETRA

KELLY

Stefanie van Leersum

Regie: Jeroen van den Berg

Vertaler Nederlands-Drents: Jan Germs

www.mansholt-theater.nl

Met dank aan: Louis van Gasteren, Joke Meerman, Yolanda Entius, Jeroen van den Berg, José Kuijpers

Tjeerd Bischoff studeerde in 1987 af aan de Amsterdamse Toneelschool. Hij begon als acteur, maar gaandeweg begon hij stukken te schrijven. De afgelopen jaren schreef hij onder meer: *Een vijand van niks* (Huis aan de Amstel), *Drang* (Toneelgroep Dorst), *Happy Garden*, *Mijn waardeloze slavin* (O.T.), *H.A.R.T.* (Wederzijds), *Winterkoorts* (de Wetten van Kepler), *Spiritus* (Toneelgroep Dorst), *Down South* (Tryater), *Jij en de Gouden Eeuw* (een gezamenlijk project van de Toneelmakerij en Het Rijksmuseum).